

overigens nimmer zoo in extase brengt als vele anderen, was hier zeer goed. En dan dat orkest, met vooral die fijne fluitaccents! Wat werd dat een melodius samen voortederen van wie het hoorde! Wat werd dat een zoeken van God om Hem te vinden en wat een woelde van beloften, waarmee de Heere den mensch tegenkomt... Ik schrijf deze Kroniek dagen na de uitvoering, doch het zingt al dien tijd nog in me na, en het was een onvergetelijk moment. Zeer goed was ook kort daarop No 8, het Doppelquartett „Denn er hat seinen Engeln befohlen“, een mooi weefsel van acht uitnemende stemmen.

Het gaat niet aan, en het is ook mijn bedoeling niet, zoo het geheele werk te volgen. Ik vertelde maar 't een en ander om te laten zien, waarom het eerst werkelijk meeviel. Thans mogen nog enkele aantekeningen volgen.

Di Moordag, die de sopraanpartij zou zingen, had al weer pech. Wegens ongesteldheid moest ze zich laten vervangen door mej. Brandsma, aan wie deze partij uitsluitend is toevertrouwd. Suze Luger was weer de alt en plaatst zich hoe langer hoe meer op den eersten rang. Niet alleen zij, doch ook de sopraan waren behoorlijk gekleed; de ergernis van de Max-Bruch-uitvoering was nu gelukkig vermeden. Bijzonder boeide mij de manier, waarop mej. Brandsma in het voor een goede voordracht waarlijk niet gemakkelijk doet No 8 de Wittwe zong. Indien daar niet elk woord doorvoeld is, wordt het een buitengewoon vervelende séance; maar zij droeg de muziek. Het ging haar evenals later Caro bij het overbekende „Es ist genug“ (No 28). Wanneer dat niet zeldzaam goed gezongen wordt, wekt het bijkans een afkeer. Maar Caro was geïnspireerd, en zoo werd het weer een hoogtepunt; niet het minst ook door de voortreffelijke manier, waarop Meerloo hem met zijn cello secondeerde. Mendelssohn wist soms zeer goed van het orkest gebruik te maken! Ook aan het koper heeft hij soms een zeer dankbare partij gegeven en het was superieur. Na het engelen-terzett (No 28) moest ik weg. Het was mij niet licht, niet teer genoeg; het kwam niet uit een andere wereld.

Van de koren noem ik nog No 22: „Fürchte dich nicht“, dat met zeer veel entrain werd gezongen. Zulke dingen kon Mendelssohn. Maar het geroep tot den Baal (No 11—13) is niets voor hem. Dat is, ook al doen de koristen nog zoo hun best, niet heidenscht genoeg. Daarin vindt ge slechts surrogat-hartstocht, en die is nog erger dan surrogat-thee uit den distributietijd.

De C. O. V. had een voortreffelijken avond. En niet zonder succes gaat ze nu ook dubbeleeren: twee avonden na elkander dezelfde uitvoering, omdat men op één avond de menschen zelfs in het Concergebouw niet bergen kan. Ik zou echter den raad geven, dien tweeden avond b.v. een week later te geven. Het lijkt me te inspannend voor leider en medewerkers, drie avonden achtereen (repetitie, eerste en tweede uitvoering) hetzelfde werk te maken.

De M.

P.S. In een dagblad las ik dit bericht:

„Uit Weenen: Zondag a.s. wordt onder leiding van Paul von Klenau de Matthäus-Passion gegeven zonder coupures. Het eerste deel begint om vier uur, het tweede om half acht. Alle plaatsen voor deze uitvoering zijn reeds verkocht.“

Zou Schoonderbeek daaruit niet moed kunnen putten om ook eens een poging aan te wenden met zijn Bachvereniging (natuurlijk niet op Zondag) voor een volledige Matthäus-Passion? Er zijn schatten in, die men nooit bewondert omdat ze tot de gebruikelijke coupures behooren. Dat is toch zoo jammer. En op Goeden Vrijdag zou het toch wel kunnen, het gehoor tweemaal te krijgen. Ik beveel het denkbeeld hem nogmaals vriendelijk en ernstig aan. Moge de Bachvereniging onder zijn bezielende leiding daartoe spoedig komen: de Bach-gemeente (om op zijn Duitsch te spreken) zal dankbaar er voor zijn!

ZENDING EN EVANGELISATIE.

Naar de Eenheid!

Onze eindredacteur heeft in zijn laatste artikelen reeds een hoogst belangrijk onderwerp besproken, toen hij op zoo warme wijze het pleit voerde voor de eenheid aller gereformeerden. Wie zou dit streven niet van harte gaarne ondersteunen en mee verlangen naar een eenheidsfront der belijders tegenover de machten der wereld? Wanneer wij echter in volen ernst naar de eenheid aller gereformeerden streven, zullen wij in de allereerste plaats naar eenheid moeten jagen onder die gereformeerden, die onder één kerkelijk dak wonen. En als ik dit algemeene onderwerp dan mag specialiseren naar de zijde, waarop deze rubriek licht wil werpen, dan zou ik willen zeggen: wij moeten het eens zien te worden over de Evangelisatie. Dat zijn wij nog op verre na niet. Wij behoeven het ook niet te zijn over elke methode en vraag van organisatie. Maar over de groote lijnen, over de roeping tot Evangelisatie, over de taak der kerk in deze, moeten wij eenstemmig zien te worden.

Sommigen schijnen onze kerkelijke eenheid tamelijk mechanisch op te vatten. Zij waken vooral voor eenheid in de liturgie. Als de één gemeente zingt „Eere zij God“ en de andere: „Geloofd zij God met diepst ontzag“, achten zij de eenheid verbroken. Laat hen gelijk hebben! Maar wat dan te zeggen als de één predikant — vaak in één plaatselijke kerk — de gemeente tot evangelisatie-arbeid aanspoort en zijn ambtsbroeder dien arbeid als verflauwing der grenzen veroordeelt? Men zou bijna van een Poolischen Landdag gaan spreken, als zulk een uitdrukking niet wat oneerbiedig klonk. In ieder geval blijft hier toch het woord van toepassing: Een huis, dat tegen zichzelf verdeeld is, kan niet bestaan.

Wanneer men de eenheid wil, moet men eerst de verdeeldheid willen zien. Pas wanneer de scheidsmuur onder de bloemen der zoetvloeiende rethorica is uitgegraven, kan de bres in dien muur worden ontdekt. Nu zijn er in hoofdzaak drie standpunten, die ook in de kerkelijke pers, maar vooral in de prediking en het plaatselijk kerkelijk leven aan het licht zijn getreden.

1o. Evangelisatie is ongereformeerd, en dan natuurlijk ook onbijbelsch, ja onchristelijk.

2o. Evangelisatie kan goed zijn. Maar de kerk als instituut heeft hier geen roeping.

3o. Evangelisatie is roeping, óók van de kerk als instituut.

Wie zal nu eenheid brengen tusschen deze drie standpunten?

Velen in den lande hebben hiertoe het oog geslagen op de Generale Synode, die dit jaar te zamen komt. Wat verwacht ik ter Synode van hen, die Evangelisatie ongereformeerd vinden? Wel, dat zij openlijk eischen, dat elke plaatselijke kerk dien arbeid onmiddellijk stak. Zij zijn er niet mede klaar te zeggen: ik prök (en stök!) er tegen. Met bijzondere voorliefde nemen zij de woorden „kerkelijk besef“ in den mond. Laat nu hun kerkelijk besef, ieder gereformeerde medeverantwoordelijk voor wat Gereformeerde Kerken doen, hun tot een manmoedigen strijd nopen. Dan zal vóór- en tegenstand hen respecteren. Doch zoo niet, laten zij dan niet als franc-tireurs de werkers in den rug aanvallen! Dat is niet nobel en werkt terecht ontstemming.

Het tweede standpunt wijst een middenweg. Evangeliseert zooveel zij wilt, mits zij de institutionele kerk er buiten laat. Nu is het ook niet in de allereerste plaats de zaak, dat elke tak van arbeid kerkelijk is georganiseerd. De vorm, die één en ander draagt, kan veel van plaatselijke omstandigheden en behoeften afhangen. Maar wat altijd en overal eisch is, is, dat die arbeid leve in de gemeente, gevoed en aangevuld worde door de prediking. De broeders en zusters, die in het praktische werk zijn, die een woelige klasse straatjongens iets beters trachten te leeren, die trap na trap opklauteren tot huisbezoek, over wier hoofden een stroom van tegenwerkingen gaat, hebben daar recht op. Als zij het soms bijna zouden willen opgeven, moet het de prediking zijn, die hen weer aanvuurt. De krachten voor den arbeid moeten in de gemeente geboren worden. En wanneer dat niet het geval is, zou het gevolg kunnen zijn, dat velen de bezieling tot den arbeid op een andere plaats gingen zoeken. En daarmede komen wij toch met dit tweede standpunt in conflict. Want het is in den regel niet anders dan een verzachte vorm van tegenstand of een diplomatisch omzeilen van de moeilijkheden.

Het derde standpunt getuigt het meest van kerkelijk besef, als het de Evangelisatie roeping noemt ook van de kerk als instituut. O, het is zoo merkwaardig. De evangelisatie-menschen worden zoo veel voorgesteld als menschen, die weinig om de kerk geven, mannen en vrouwen van Independentische neigingen, Leger-des-Heils-naturen. En zij hebben toch van den beginne aan gepleit om kerkelijke regeling van den evangelisatie-arbeid. En hoe ook in de kerk teleurgesteld, hoe getrapt vaak door voeten, die geschoeid moesten zijn met de bereidheid van het Evangelie des vrees, zij blijven daarom roepen, omdat zij de kerk en de Evangelisatie beide liefhebben. Kerk en Evangelisatie van elkaar los te maken, heeft in de historie er toe geleid en leidt er buiten en binnen onze grenzen nog toe, dat er een kerkje naast de kerk gevormd wordt. Wil men dat op onze gereformeerde erve óók, het zij! Maar niet zonder dat een ernstige waarschuwing hiertegen opga.

N. B.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

Reeds op de Generale Synode van Amsterdam werd het door enkele broeders zeer wenschelijk geacht, dat 't buitenland op de hoogte zoude worden gebracht met ons kerkelijk leven. Onderscheiden midelen zouden daartoe kunnen dienen; in de eerste plaats zeer zeker de pers. Ik geloof niet, dat er veel gekomen is van wat goed werd bedoeld, maar minder gemakkelijk tot uitvoering kon worden gebracht. Wat echter als een gewenschte zaak werd beschouwd, is ook gebeurd en wel door middelen en wegen, die niet waren te voorzien. Wij zijn in het buitenland bekend geworden en wij worden daar met den dag meer bekend. Wij, gereformeerden!

Vanmiddag nog bleek mij dit bij vernieuwing. Een jonge Duitscher zag mij op straat en kwam haastig uit de woning, alwaar hij logeerde op mij af. Ik kende hem een weinig en had mij geïnteresseerd voor den arbeid, dien hij arbeidte in de nabijheid van Stuttgart. Uit den mond van dezen niet-gereformeerden Duitscher hoorde ik weer de verzekering en zijn verwondering, hoe juist uit onze kerken ook voor zijn werk op het gebied van het onderwijs in verbinding met de Broedergemeente, de meeste hulp werd ontvangen; doch niet alleen de meeste, maar vooral de treffendste hulp.

Men leert ons kerkelijk leven bij den dag beter kennen buiten de grenzen van ons land en dat zal het gereformeerde leven, waar het nog leeft, ten goede kunnen komen.

Door onstandigheden, den meesten wel eenigermate bekend, was en is dit het geval met Hongarije en zal nog verder het geval moeten worden in die deelen van het oude koninkrijk, die nu daarvan zijn afgescheurd en zuchten onder de heerschappij der kleine-entente staten.

Voor het oogenblik leeft er eene sterke belangstelling in onze kringen voor het nog restend en weder ontwakend gereformeerde leven in het groote Duitse rijk. Mannen van naam en positie hebben zich opgemerkt om zoo mogelijk door bewaking en versterking van wat er nog leeft en zich beweegt aan gereformeerde leven en denken in Duitschland, dat volk ten zegen te doen zijn. Wij hebben deze zaak maar te noemen en velen denken aan den sympathieken en krachtigen Koffhaus uit Vlotho. Deze uitnemende prediker nu heeft in het „Gereformeerde Kerkblad“, het orgaan van den gereformeerden bond in Duitschland, een uitnemend en voor den buitenlander zeer oriënteerend stuk geschreven over ons kerkelijk leven, onder den titel: „Reisindrücken uit Holland. Beter dan één onzer had kunnen schrijven in eenig buitenlandsch blad over wie wij zijn als gereformeerden en wat wij praesteeën, doet dit Ds Koffhaus in genoemd artikel. Nimmer las ik, in een betrekkelijk kort opsstel, zoo'n goede teekening van ons kerkelijk leven.

In Schotland en Engeland kent men ons, niet tegenstaande wij sinds jaren correspondentie met vier kerken aldaar onderhouden, zoo goed als niet.

Na het sterven van Dr A. Kuyper, verscheen er een kort stukje over hem in het „Quarterly Register“, de periodiek van de paapresbyteriaansche Alliantie, dat niet van sympathie getuigde en ook verried, dat men niet vermoedde, dat zulk een groot man van ons was heengegaan.

Het kan zijn, dat het mijn aandacht is ontgaan, doch ik geloof niet, dat genoemde periodiek ook maar eenige melding heeft gemaakt van het overlijden van Prof. Dr H. Bavinck, terwijl toch door dezen geleerde, naar de woorden van Prof. Dr Eugene Choisy te Genève, de machtigste rede werd gehouden van alle de redevoeringen op het concilië te Toronto in Canada. Jammer genoeg, staat het met de gereformeerde godgeleerdheid aan de Scholen en Universiteiten in Schotland en Engeland dan ook allertreurigst. Ritschelianisme en Pragmatisme vieren er hoogtij. Gingen vroeger sommige der studenten nog naar de Universiteiten van Duitschland en brachten van daar hun neologische denkbeelden mede, thans gaan zij eerder naar Amerika en dan bij voorkeur niet naar Princetown of naar vermaarde gereformeerde hogescholen, maar het liefst om die hoogleraren te hooren, die eer de „nieuwere Theologie“ doceeren dan volgelingen zijn van de „Old School“. Zelfs Hodge wordt nauwelijks genoemd in Schotland.

De vrije kerken schijnen nog meer van de oude gereformeerde waarheid vervreemd te zijn dan de „staande kerken“. Een uitzondering maakt echter die kleine „vrije kerk“, die niet medegegaan is met de vereeniging der beide vrije Schotsche kerken bij den aanvang van deze eeuw. Echter het gevaar is niet denkbeeldig, dat van deze kleine groep geen kracht zal kunnen uitgaan, doordat de rechtzinnigheid in haar midden maar al te veel gaat gelijken op doode rechtzinnigheid, die haar kracht zoekt in repressatie. Wij kennen een dergelijk verschijnsel in ons eigen land!

Professor Fulton van de Universiteit te Aberdeen is wel haast de eenige theoloog, dien men nog gereformeerd kan noemen.

En toch schijnt men ook in Schotland naar uitlatingen van sommige hoogleraren, als van Prof. Patterson van Edinburgh, te voelen, dat er niet alleen toekomst is voor het Calvinisme, maar ook heil is te verwachten van eene herleving der gereformeerde leer.

Hetzelfde geldt van enkele kringen in Frankrijk! Voor weinige jaren schreef men bij het noemen van den naam van Calvin bijna geneigd om zijn verontschuldiging daarvoor aan te bieden. Die tijden zijn ook voor Frankrijk voorbij!

Koffhaus schrijft in zijn bovengenoemd artikel:

Ik ken geen kerk op aards, waarin het internationaal karakter en streven van het Calvinisme door de leiders op kerkelijk terrein en door de leden der gemeenten tevens zoo sterk wordt gevoeld en zoo krachtig bevorderd als in de Gereformeerde Kerken in Nederland.

En Ds Koffhaus kent als weinigen de onderscheiden Protestantische en bij name de Gereformeerde Kerken der wereld!

Zijn lof gezegd, niet er naar stuur, maar zij en steeds sterf. Dat zal tijden duren, alzo dien, waarom de

(Adres van Huygens)

Bij toevoeging van N. N. zou niet geschied. Het hier Volk! (van wel waard, de schrijver Hier is

Het lyeenks Friedric Partijf, muziek, spreker, dige, was, w had me had.

Die voor m tot zij ons de zijn lev tere da omvati het uit daarv ging o waarin partij, doen i m het vatte z van zij heeft i in diert was. E ging b lijkheid waarin mag w (ik h hier n alle n mogelij Dat en ont geleerd van ee Indie ontvang deel it

„B De heer autobiogra Uit react ze vroeger Maar hi

Miss onzinn land, dacht t „Toron „Ik deze t hebben onzer Hoe k looven behoort heid, d stand t Gods t oorlog den n oorlog blijft b „Nie eigen geloofd beweegt zouden

Onder fab behoo